

Udskriftsdato: mandag den 7. september 2026

VEJ nr 9039 af 30/01/2024 (Gældende)

Vejledning om ungestøtte efter barnets lov (Delvejledning 5 af 6 til barnets lov)

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Social-, Bolig- og Ældremin., j.nr. 2023-5541

Vejledning om ungestøtte efter barnets lov

(Delvejledning 5 af 6 til barnets lov)

Indholdsfortegnelse

Afsnit I: Ungestøtte og overgang til voksenlivet

Kapitel 1: Ungeplan og helhedsorienteret plan (barnets lov §§ 108-110)

Kapitel 2: Ophør af en anbringelse, videreførelse af støtte og ungestøtte (barnets lov §§ 111-121)

Kapitel 3: Forberedelse af overgangen til voksenlivet for unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse (barnets lov §§ 122-123)

1. Vejledningen omhandler regler om støtte til unge i overgangen til voksenlivet. I vejledningen behandles reglerne om ungeplan, videreførelse af støtte og ungestøtte.

Vejledningen beskriver gældende regler pr. den 1. januar 2024.

Vejledningen indgår som en del af en samlet fremstilling af vejledningerne til barnets lov. Barnets lov og de tilhørende vejledninger kan findes på www.retsinformation.dk.

Til barnets lov foreligger følgende seks vejledninger:

- Vejledning om generelle bestemmelser i barnets lov (Delvejledning 1 af 6 til barnets lov)
- Vejledning om sagsbehandling og kommunernes opgaver efter barnets lov (Delvejledning 2 af 6 til barnets lov)
- Vejledning om støttende indsatser til børn og deres familier efter barnets lov (Delvejledning 3 af 6 til barnets lov)
- Vejledning om anbringelse efter barnets lov (Delvejledning 4 af 6 til barnets lov)
- Vejledning om ungestøtte efter barnets lov (Delvejledning 5 af 6 til barnets lov)
- Vejledning om hjælp og støtte til børn og unge med funktionsnedsættelse efter barnets lov (Delvejledning 6 af 6 til barnets lov)

samt

- Vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven
- Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område

Indledning

2. Det er vigtigt at være opmærksom på, om der efter offentliggørelsen af en vejledning er sket ændringer af eksempelvis lovgivning og Ankestyrelsens praksis, eller om Ankestyrelsen har udsendt nye principmeddelelser, der endnu ikke fremgår af vejledningen. Det vil fremgå af Retsinformations hjemmeside, www.retsinformation.dk, om der sket ændringer af lovgivningen, og om der er udarbejdet nye og opdaterede vejledninger. Ankestyrelsens principmeddelelser findes på www.ast.dk og i Retsinformation.

3. Det er også vigtigt at være opmærksom på, at vejledningerne kan indeholde henvisninger til Ankestyrelsens principmeddelelser, der er truffet på baggrund af de tidligere gældende regler i serviceloven. Principmeddelelserne er medtaget som en videreførelse af beskrivelserne af praksis, men Ankestyrelsen vil løbende træffe nye principielle afgørelser om bestemmelserne i barnets lov og offentliggøre disse i nye principmeddelelser om barnets lov. Ankestyrelsens principmeddelelser findes på www.ast.dk og i Retsinformation.

Derudover kan der hentes faglig inspiration til tilrettelæggelsen af arbejdet efter loven hos Social- og Boligstyrelsen. Social- og Boligstyrelsen er en udviklings-, rådgivnings- og implementeringsvirksomhed for hele det sociale serviceområde. Social- og Boligstyrelsens udgivelser, kompetenceudvikling mv. findes på www.sbst.dk.

4. I forhold til vejledning og spørgsmål vedrørende regler i barnets lov er det som udgangspunkt kommunerne, der yder vejledning over for borgerne. Ankestyrelsen vejleder kommunernes medarbejdere om lovgivning under Social-, Bolig- og Ældreministeriets ressort på områder, hvor der er klageadgang til Ankestyrelsen. Undtaget herfra er vejledning om ny lovgivning, hvor Social-, Bolig- og Ældreministeriet i de første seks måneder efter en ny lovs ikrafttræden har vejledningsopgaven over for kommunerne.

Regelgrundlag

5. Denne vejledning beskriver reglerne i barnets lov, jf. lov nr. 721 af 13. juni 2023, som træder i kraft 1. januar 2024, med de ændringer, der følger af (L 27, L 28 og L 63 forslag om ændring af lov om frikommunenetværk & barnets lov)

- Lov nr. 753 af juni 2023 om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forskellige andre love (følgelov til barnets lov)
- Lov nr. 754 af 13. juni 2023 om ændring af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, lov om social service og forskellige andre love.

Afsnit I

Ungestøtte og overgang til voksenlivet

Generelt

6. Når man som samfund har taget ansvaret for et barn/en ung, må man ikke give op eller give slip, før den unge er godt undervejs ind i voksenlivet. Når en ung fylder 18 år, er det væsentligt, at kommunen får planlagt og koordineret en ordentlig overgang til voksenlivet for den unge i forhold til uddannelse og beskæftigelse og øvrige relevante forhold, herunder anskaffelse af selvstændig bolig. Det gælder, uanset om den unge har været anbragt uden for hjemmet eller har modtaget andre typer af støtte efter barnets lov. En del af de unge, der har været anbragt uden for hjemmet, har behov for rådgivning om, hvordan de skal håndtere voksenlivet. For så vidt angår unge med funktionsnedsættelse eller med sociale problemer, der kræver en særlig indsats, kan det være hensigtsmæssigt, at kommunen har en fast praksis eller retningslinjer for overgange, det kan eksempelvis være, hvis de relevante afdelinger i kommunen holder et møde, hvor sagen overleveres, så der er taget hånd om den unges sag fra det tidspunkt, hvor pågældende fylder 18 år. For alle unge gælder det, at udgangspunktet for den videre færd skal være de unges egne oplevelser af barrierer og drømme for fremtiden.

Kapitel 1

Ungeplan og helhedsorienteret plan

7. I dette kapitel beskrives regler om forberedelse af overgangen til voksenlivet, ungeplanen og helhedsorienteret plan.

Ungeplanen

8. Det fremgår af § 108, stk. 1, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen skal tage stilling til, om der skal udarbejdes en ungeplan i følgende tilfælde:

- 1) Når en ung, der har en barnets plan efter § 91, fylder 16 år.

- 2) Når en ung, der modtager støtte efter § 32, stk. 1, hvor kommunen har vurderet, at der ikke skulle udarbejdes en barnets plan efter § 91, fylder 16 år.
- 3) Når der iværksættes støtte efter §§ 32, 114, 115 og 120 til en ung, der er fyldt 16 år, og som ikke tidligere har modtaget støtte efter § 32, stk. 1.
- 4) Når der iværksættes støtte efter § 116, jf. § 114.

9. Det fremgår af § 108, stk. 2, i barnets lov, at i sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. §§ 46 og 47, og ved genetablering af døgnophold, jf. § 116, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en ungeplan.

10. Det fremgår af § 108, stk. 3, i barnets lov, at en ungeplan skal foreligge, senest 3 måneder efter at der er truffet afgørelse om indsatsen, jf. dog stk. 4.

11. Det fremgår af § 108, stk. 4, i barnets lov, at i sager om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke skal ungeplanen udarbejdes, før der træffes afgørelse, jf. § 51, stk. 1, nr. 3.

12. § 108 stk. 1, nr. 1, indebærer, at kommunen skal tage stilling til, om der skal udarbejdes en ungeplan, når en ung, der har en barnets plan efter § 91, fylder 16 år.

Kommunen er efter § 108, stk. 1, nr. 2, forpligtet til at tage stilling til, om børn, der modtager støttende indsatser efter § 32, stk. 1, hvor det tidligere er vurderet, at der ikke skulle udarbejdes en barnets plan efter § 91, har behov for at der udarbejdes en ungeplan, når den unge er fyldt 16 år.

§ 108, stk. 1, nr. 3, indebærer, at kommunen skal tage stilling til, om der skal udarbejdes en ungeplan, når der iværksættes støtte efter §§ 32, 114, 115 og 120 til en ung, der er fyldt 16 år, som ikke tidligere har modtaget støttende indsatser efter § 32, stk. 1.

§ 108, stk. 1, nr. 4, indebærer, at kommunen skal tage stilling til, om der skal udarbejdes en ungeplan, når der iværksættes ungestøtte efter § 116, jf. § 114., dvs. i de tilfælde, hvor kommunen kan træffe afgørelse om, at indsatser efter § 114 kan tildeles eller genetableres indtil den unges fyldte 23. år.

Ungeplanen er først og fremmest den unges plan og sekundært en plan for den unges børne- og unge-rådgiver og et eventuelt tilbud, hvor den unge er anbragt. Formålet med ungeplanen er således todelt: Ungeplanen skal fungere som et dialogværktøj og et aftaledokument, så der er enighed om en fælles retning. Den er derfor et dokument, som den unge og familien, når der er tale om en ung under 18 år, skal kunne læse og forstå, og som den unge og familien føler ejerskab over, fagudtryk og lignende bør der forminimeres eller forklares. Ungeplanen skal samtidig være et værktøj for kommuner og tilbud til at følge op på den unges trivsel og udvikling.

Det beror på en socialfaglig vurdering i den enkelte sag, om der skal udarbejdes en ungeplan, ligesom der er fleksibilitet i forhold til udarbejdelse af planen. Omfanget og detaljeringsgraden af ungeplanen skal således afspejle tyngden af problemerne og hvor indgribende indsatser, der sættes i værk. En afgørelse om en kontaktperson, jf. § 114, stk. 1, nr. 2, der for en kort periode skal rådgive den unge om praktiske forhold i forbindelse med at flytte i egen bolig, kan eksempelvis give grundlag for en mindre omfangsrig plan.

Kommunen skal med § 108, stk. 1, i den enkelte sag tage stilling til, om der skal udarbejdes en ungeplan, og det skal ske, når der er iværksat en indsats. Formålet med, at ungeplanen først skal udarbejdes efter iværksættelsen af indsatsen, er at understøtte, at de konkrete mål i ungeplanen udarbejdes i samarbejde med og med inddragelse af den unge og familien, når der er taget stilling til indsatsen. Hensynet er bl.a. at sikre, at den unge og forældrene, når der er tale om unge under 18 år, kan se deres egne ønsker afspejlet i målene og i højere grad kan tage ejerskab over de opstillede mål. Det skal være med til at understøtte, at ungeplanen bliver et fælles redskab for den unge og familien og børne- og ungerådgiveren.

Kommunens beslutning om at udarbejde en ungeplan skal tage udgangspunkt i den unges egne ønsker og behov og tage hensyn til forholdene i den konkrete sag. Det betyder bl.a., at kommunen skal tage hensyn til den unges og familiens samlede situation, når den foretager en vurdering af behovet for at udarbejde en ungeplan. Kommunen bør i den forbindelse være opmærksom på baggrunden for den unges støttebehov, herunder om behovet helt eller delvist skyldes en funktionsnedsættelse hos den unge eller forældrene. Kommunen bør tage hensyn til den unges ressourcer og evne til at formulere egne holdninger og tage stilling til egne behov. I den forbindelse bør kommunen altid foretage en konkret afvejning af den unges egne ønsker over for den socialfaglige vurdering af behovet for en ungeplan i den konkrete sag.

Den unge og forældremyndighedsindehaveren for unge under 18 år kan altid anmode kommunen om at udarbejde en ungeplan. Det betyder, at kommunen i disse tilfælde skal foretage en konkret og individuel vurdering af, om der er grundlag for at imødekomme anmodningen. Hvis kommunen ikke finder grundlag for at imødekomme anmodningen, er der ikke tale om en forvaltningsretlig afgørelse, som kan påklages.

Tilfælde, hvor kommunen skal udarbejde en ungeplan

13. Det følger af barnets lov § 108, stk. 2, at i sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. §§ 46 og 47, og ved genetablering af døgnophold, jf. § 116, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en ungeplan.

Hvis der iværksættes en anbringelse uden for hjemmet, har kommunalbestyrelsen således i alle tilfælde en pligt til at udarbejde en ungeplan. Dette gælder uanset, om der er tale om en anbringelse med eller uden samtykke. Samme krav om udarbejdelse af en ungeplan gælder, hvis der genetablers et døgnophold på et anbringelsessted efter § 116. For unge, der har været anbragt umiddelbart inden det fyldte 18. år, vil der være udarbejdet en ungeplan inden eller under anbringelsen og planen vil dermed blive videreført for unge, som modtager ungestøtte i form af døgnophold efter §§ 114 eller 120.

I forhold til anbringelser uden for hjemmet spiller ungeplanen således en særlig rolle. For en frivillig anbringelse efter § 46 skal samtykket fra forældremyndighedsindehaver og den unge, der er fyldt 15 år, omfatte formålet med anbringelsen, jf. § 46, stk. 2.

Tidsfrist for udarbejdelse af en ungeplan

14. Det følger af § 108, stk. 3, i barnets lov, at en ungeplan skal foreligge senest 3 måneder efter, at der er truffet afgørelse om indsatsen, jf. stk. 4.

Når kommunen vurderer, at der skal udarbejdes en ungeplan efter § 108, stk. 1, eller skal udarbejde en plan efter § 108, stk. 2, skal ungeplanen dermed foreligge senest tre måneder efter, der er truffet afgørelse om indsats. De tre måneder løber fra det tidspunkt, hvor afgørelsen om, at der skal iværksættes en indsats, er truffet. Det gælder uanset, om indsatsen iværksættes sideløbende med eller på baggrund af en afdækning eller undersøgelse af den unges behov. For anbringelser uden for hjemmet gælder dog, at ungeplanen skal udarbejdes, før der træffes afgørelse, jf. nedenfor om § 108, stk. 4.

Formålet med tidsfristen er at sikre, at planen bliver udarbejdet. Det skal ligeledes sikre, at der tidligt i forløbet er en dialog mellem børne- og ungerådgiveren, den unge og familien, når der er tale om unge under 18 år, om de konkrete mål for den unges trivsel og udvikling, som den unge, den unge og familien, når der er tale om unge under 18 år, og rådgiver ønske opnået med indsatsen. Tidsfristen på tre måneder skal desuden ses i sammenhæng med ordningen om løbende opfølgning på den unges trivsel, hvor det ligeledes fremgår, at der skal tages stilling til behovet for opfølgning senest efter tre måneder.

Når ungeplanen udarbejdes efter, der er truffet afgørelse om indsats, er det også muligt at tage udgangspunkt i den indsats, der er iværksat, samt at inddrage det konkrete tilbud, hvis det vurderes at være relevant.

15. Det følger af § 108, stk. 4, at i sager om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke skal ungeplanen udarbejdes før, der træffes afgørelse, jf. § 51, stk. 1, nr. 3.

16. Ved anbringelser uden samtykke efter § 47 skal ungeplanen indgå i kommunens indstilling til børne- og ungeudvalget om, at der skal træffes en sådan afgørelse. Ungeplan er således en del af beslutningsgrundlaget og er derfor af væsentlig betydning for afgørelsen.

I tilfælde, hvor det vurderes, at en anbringelse uden samtykke ikke kan afvente udarbejdelse af ungeplanen, er der mulighed for at træffe en foreløbig afgørelse efter § 143.

Ungeplanens indhold

17. Det fremgår af § 109, stk. 1, i barnets lov, at ungeplanen skal tage udgangspunkt i den unges ønsker og behov og skal tage hensyn til forholdene i den konkrete sag. Ungeplanen skal indeholde konkrete mål for den unges trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnede formål med støtten, jf. § 32, stk. 3. De konkrete mål skal afspejle den enkelte unges ønsker og behov og overgangen til voksenlivet, herunder med hensyn til beskæftigelse og uddannelse. Kommunalbestyrelsen skal inddrage den unge og forældrene i formuleringen af målene.

18. Det fremgår af § 109, stk. 2, i barnets lov, at planen skal så vidt muligt udarbejdes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge.

19. Det fremgår af § 109, stk. 3, i barnets lov, at ungeplanen skal tage udgangspunkt i den valgte indsats og kan tage udgangspunkt i barnets plan, jf. § 91, hvis der er udarbejdet en sådan. Er der foretaget en afdækning eller undersøgelse af den unges behov, jf. §§ 19 eller 20, skal ungeplanen desuden tage udgangspunkt i resultaterne heraf.

20. Det fremgår af § 109, stk. 4, i barnets lov, at i sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. §§ 46 og 47, skal ungeplanen tillige angive, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes for familien, i forbindelse med at den unge er anbragt uden for hjemmet og i tiden efter den unges hjemgivelse.

21. Det fremgår af § 109, stk. 5, i barnets lov, at når en ung anbringes på et anbringelsessted efter § 43 eller visiteres til et behandlingstilbud for personer med et stofmisbrug efter § 33 og der er udarbejdet en ungeplan efter § 108 eller en helhedsorienteret plan efter § 110, skal relevante dele af ungeplanen eller den helhedsorienterede plan udleveres til tilbuddet.

22. Med § 109, stk. 1, er det således op til en socialfaglig vurdering at tage stilling til planens omfang, detaljeringsgrad og udformning. Der er fleksibilitet i forhold til f.eks. formatet for planen, antallet af mål m.m.

De konkrete mål i ungeplanen skal handle om den unges trivsel og udvikling og skal tage afsæt i og have fokus på, hvordan den unge har det, fremfor på formelle mål for indsatsen.

De konkrete mål skal først og fremmest være fokuseret på de voksnes indsats omkring den unge frem for på den unges person. Målene kan derfor være rettet særligt mod familie, netværk og fagpersoner, og hvordan de kan understøtte den unges trivsel og udvikling. Det er således ikke den unge selv, der har ansvaret for sin trivsel og udvikling eller at sikre en god overgang til voksenlivet.

Kravet om, at der i ungeplanen skal opstilles konkrete mål, betyder f.eks., at man ved afgørelse om at anbringe en ung uden for hjemmet bør angive i ungeplanen, hvilke konkrete mål for den unges trivsel og udvikling opholdet uden for hjemmet skal hjælpe med til at forbedre. Det kan eksempelvis angives, om behovet for anbringelse fortrinsvist har baggrund i forholdet til forældrene eller helt andre forhold, der fører til, at den unge i en periode anbringes uden for hjemmet. De konkrete mål bør angive den

unges eller familiens ønsker for fremtiden, og det bør angives præcist, hvordan de iværksatte indsatser og konteksten omkring den unge skal bidrage til at opnå målene og den unges ønsker. Dermed kan ungeplanen bidrage til at følge op på effekterne af indsatsen løbende.

Ungeplanens mål bør anføres så specifikt som muligt. Det betyder bl.a., at ungeplanen bør give præcise og konkrete anvisninger på, hvordan den unges kontekst og omgivelser, herunder de voksne omkring den unge, kan understøtte, at de konkrete mål for den unges trivsel og udvikling nås. Samtidig skal målene også beskrives så præcist, at det er muligt for både den unge, familien, når der er tale om unge under 18 år, kommunen og personalet i de enkelte indsatser at vurdere målene og tage stilling til, om og hvornår målene er opnået.

23. De konkrete mål i ungeplanen skal opstilles i overensstemmelse med det overordnede formål med indsatsen, men skal konkret være målrettet den unges trivsel og udvikling og skal samtidig defineres sammen med den unge og familien.

Når de konkrete mål i ungeplanen skal være i overensstemmelse med det overordnede formål med støtten, er det begrundet i et hensyn til at sikre, at der er sammenhæng mellem de konkrete mål og det overordnede formål med den valgte indsats. Hensigten er bl.a. at understøtte, at målene i ungeplanen bliver et anvendeligt redskab for den unge og familien, når der er tale om unge under 18 år, og børne- og ungerådgiveren, i forbindelse med den løbende opfølgning på den unges trivsel og udvikling samt den løbende vurdering af behovet for justering af indsatsen.

Hvis der eksempelvis er iværksat en indsats i form af praktisk eller pædagogisk støtte i hjemmet med det overordnede formål at hjælpe familien for unge under 18 år med at få mere struktur på hverdagen, så bør de konkrete mål for den unges trivsel og udvikling i ungeplanen formuleres således, at de er i overensstemmelse med det overordnede formål. Ungeplanen kan f.eks. omfatte en konkret målsætning om, at det skal være en god oplevelse for den unge at komme op og afsted om morgenen. I forlængelse heraf kan det i planen aftales, at forældrene hjælper den unge med at stå op på et bestemt tidspunkt hver dag med henblik på at sikre mere tid og ro og dermed færre konflikter i familien om morgenen. Hensigten med de konkrete mål er således at konkretisere for den unge og familien, hvilke skridt der skal tages for at nå det overordnede formål med den iværksatte indsats.

De konkrete mål skal opstilles under hensyntagen til forholdene i den konkrete sag, og kommunen skal for unge under 18 år tage hensyn til familiens samlede situation og støttebehov, herunder om den iværksatte støtte primært er rettet mod den unge selv eller mod forældrene eller den samlede familie. Dette kan således have betydning for behovet i den enkelte sag i forhold til den unges og forældrenes indflydelse på og ejerskab over målene i planen. I den forbindelse bør kommunen være særligt opmærksom på årsagen til den unges eller familiens behov for støtte, herunder om det primært udspringer af en nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne hos den unge eller forældrene.

Det beror på en konkret socialfaglig vurdering i den enkelte sag, om der skal udarbejdes en ungeplan, med mindre der er tale om en anbringelse. Udarbejdelsen af ungeplanen, ligesom revision af ungeplanen, skal så vidt muligt ske med samtykke fra den unge og forældremyndighedsindehaveren.

De konkrete mål skal afspejle den enkelte unges ønsker og behov, og kommunen skal inddrage den unge og forældrene i udarbejdelsen af ungeplanen og i formuleringen af de konkrete mål. Formålet er at sikre, at målene i ungeplanen også bliver den unges mål, som den unge selv har været med til at formulere. Derudover bør forældrene inddrages i formuleringen i relevant omfang, og der bør i den forbindelse tages hensyn til den unges modenhed.

24. Hvis behovet for støtte udspringer af en funktionsnedsættelse hos den unge, kan det dog være et mål i sig selv at fastholde det aktuelle funktionsniveau frem for at have fokus på udvikling.

25. Det er centralt, at kommunen i forbindelse med den løbende opfølgning jævnligt genovervejer, hvilke konkrete mål der er relevante at have fokus på i ungeplanen og i indsatsen for en ung. Det skyldes bl.a., at der med tiden kan opstå nye drømme, ønsker og behov hos den unge. Derfor skal kommunen i forbindelse med den løbende opfølgning og revision af ungeplanen, jf. § 95, stk. 4, overveje, hvorvidt nogle af de konkrete mål, som hidtil ikke har været relevante for den enkelte unge, nu er relevante. Samtidig kan behovet for at inddrage forældrene i formuleringen af de konkrete mål også udvikle sig over tid.

I ungeplanen skal der til forskel fra barnets plan opstilles konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet, herunder i forhold til beskæftigelse og uddannelse. Formålet er at sikre en mere sammenhængende og langsigtet indsats i forhold til den unges overgang til voksenlivet, hvorfor der allerede inden det fyldte 18. år skal være et fokus på at sikre den unge de nødvendige kompetencer.

Der bør i forbindelse med fastsættelsen af disse mål indgå overvejelser om, hvilket forløb den unge bør have før og efter sin 18 års fødselsdag, herunder fokus på hvilke konkrete indsatser eller tiltag, der er nødvendige for at sikre en god overgang, hvor den unge kommer trygt ind i voksenlivet. I forlængelse heraf vil det være særligt relevant at have fokus på, hvordan det sikres, at den unge tilegner sig de nødvendige kompetencer for at kunne klare sig selv. Der kan f.eks. være tale om et særligt fokus på færdiggørelse af Folkeskolens afgangseksamen, fastholdelse i uddannelse, fremtidige jobmuligheder, husholdningsøkonomi, tøjvask m.v. Det er dog afgørende, at disse kompetencer ikke fremstår som mål i sig selv, men som middel til at opnå den unges overordnede mål eksempelvis om at bo selv. Samtidig bør der stadig være et fokus på den unges generelle trivsel og udvikling i overgangen. I forhold til unge med nedsat funktionsevne bør kommunen være opmærksom på, at der på grund af funktionsnedsættelsen kan være behov for at opretholde en anbringelse efter §§ 119 og 120 eller for iværksættelse af støtte efter servicelovens voksenbestemmelser umiddelbart ved den unges fyldte 18. år, hvilket bør indgå i ungeplanen.

Bestemmelsen stiller ikke krav til omfanget af beskrivelsen af de konkrete mål. Formålet er at sikre, at børne- og ungerådgiveren kommer omkring de emner, som vurderes at være relevante i forbindelse med formuleringen af de konkrete mål for den unges trivsel og udvikling, således at planen bliver et anvendeligt redskab for såvel den unge og familien samt den enkelte børne- og ungerådgiver i forbindelse med den løbende opfølgning.

Sammenhæng til uddannelsesplanen

26. Ungeplanen skal koordineres med den unges uddannelsesplan, jf. lov om kommunal indsats for unge under 25 år, jf. lovbekendtgørelse nr. 1393 af 5. oktober 2022 om kommunal ungeindsats for unge under 25 år (KUI-loven). Det følger af KUI-loven, at alle unge skal have en uddannelsesplan ved udgangen af grundskolens 9. klasse. Uddannelsesplanen er en gennemgående plan for den unges uddannelses- og jobmæssige aktiviteter og skal medvirke til at sikre overblik over den unges situation samt understøtte gennemførelsen af en sammenhængende indsats for den unge på tværs af uddannelses-, social- og beskæftigelsesområdet.

Uddannelsesplanen skal tage udgangspunkt i den unges behov med henblik på, at den unge støttes i at tilrettelægge et realistisk forløb, der forankrer vedkommende i uddannelse eller beskæftigelse. Alle relevante indsatser og oplysninger, som bidrager til at forankre den unge i uddannelse og beskæftigelse, skal fremgå af uddannelsesplanen, herunder uddannelsesønsker, standpunkts- og prøvekarakterer fra grundskolen, forberedende aktivitetsforløb og uddannelsesforløb og -hændelser (optag, afbrud, gennem-

førelse af forløb, frafald, risiko for frafald), beskæftigelsesforløb, boligsituation, sociale forhold og misbrugsindsatser.

Uddannelsesplanen revideres, når det er påkrævet. Det vil sige, når der sker ændringer i den unges situation, mål, ønsker og behov, som har betydning for den unges uddannelse eller beskæftigelse.

Derudover skal den kommunale ungeindsats etablere en kontaktpersonordning for unge, som kommunen vurderer, af personlige eller sociale årsager har behov for støtte fra flere enheder i kommunen. Kontaktpersonen har til opgave at følge og støtte den unge frem mod fastholdelse på en ungdomsuddannelse eller i beskæftigelse. For yderligere information om den kommunale ungeindsats og uddannelsesplanen henvises til Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside www.uvm.dk.

Samarbejde om ungeplanen

27. Det følger af barnets lov § 109, stk. 2, at ungeplanen så vidt muligt skal udarbejdes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge.

28. At der så vidt muligt skal opnås samtykke, betyder, at ungeplanen kan udarbejdes, hvis kommunen vurderer, at det er til den unges bedste i den konkrete sag, at der udarbejdes en ungeplan, uanset at forældremyndighedsindehaver for unge under 18 år eller den unge ikke samtykker. Der kan også være tilfælde, hvor forældrenes samtykke til ungeplanen ikke kan opnås, men hvor den unge samtykker hertil. Her kan kommunen trods det manglende samtykke fra forældrene udarbejde planen. Dermed er det muligt at tilgodese den unges behov for en ungeplan, uanset at samtykke fra forældrene ikke kan opnås.

Det følger bl.a. af formålsbestemmelserne i §§ 1 og 2, i barnets lov, at ungeplanen så vidt muligt skal udarbejdes i samarbejde med den unge og eventuelt forældremyndighedsindehaveren. Et forpligtigende samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge er således det bedste udgangspunkt for at afhjælpe udfordringerne. Derfor er det også vigtigt, at både den unge og forældrene forstår og føler sig inddraget i de enkelte mål i ungeplanen.

Selve beslutningen om at udarbejde en ungeplan kræver ikke forældrenes samtykke, men kommunen skal så vidt muligt altid udarbejde ungeplanen i samarbejde med forældrene, hvis den unge er under 18 år, og den unge, da det vil give en fælles forståelse af formålet med indsatsen, og da det bl.a. også kan medvirke til at forhindre en tilbagekaldelse af et samtykke til en indsats.

Kommunen skal i denne forbindelse være opmærksom på de tilfælde, hvor tilstedeværelsen af en funktionsnedsættelse hos den unge kan nødvendiggøre en særlig kommunikationsform, eller hvor det kan være vanskeligt at bibringe den unge en forståelse af ungeplanen.

Sammenhæng mellem ungeplanen og indsats

29. Med § 109, stk. 3, skal ungeplanen tage udgangspunkt i den valgte indsats og kan tage udgangspunkt i barnets plan, jf. § 91, hvis der er udarbejdet en sådan. Er der foretaget en afdækning eller undersøgelse af den unges behov, jf. §§ 19 eller 20, skal ungeplanen desuden tage udgangspunkt i resultaterne heraf.

Ungeplanen skal tage udgangspunkt i den valgte indsats. Formålet er at sikre, at der i forbindelse med formuleringen af de konkrete mål er fokus på at sikre, hvordan den valgte indsats kan understøtte, at målene nås. Samtidig skal de konkrete mål formuleres i overensstemmelse med det overordnede formål med indsatsen, jf. § 109, stk. 1.

Børne- og ungerådgiveren kan bruge målene i ungeplanen som udgangspunkt for at foretage en løbende vurdering af den valgte indsats, så det er muligt at vurdere indsatsens effekt. Rådgiveren bør således løbende tage stilling til, om den valgte indsats er med til at understøtte en positiv udvikling og trivsel for

den unge eller den samlede familie. Hvis det ikke er tilfældet, bør det give anledning til at se på, om der er behov for at justere indsatsen.

Ungeplanen skal tage udgangspunkt i resultaterne af afdækningen eller den børnefaglige undersøgelse af den unges behov. Hvis der på tidspunktet for udarbejdelse af ungeplanen ikke er foretaget en afdækning eller undersøgelse, eller hvis denne ikke er afsluttet på det givne tidspunkt, bør kommunen være opmærksom på at få inddraget resultaterne heraf i forbindelse med den efterfølgende opfølgning og eventuelle revision af ungeplanen.

Der stilles ikke krav om, at ungeplanen skal opstille mål i forhold til alle de forhold, som indgår i undersøgelsen. Disse bør alene indgå i ungeplanen i det omfang, der er behov for at have fokus herpå eller for at iværksætte indsatser i forhold hertil. Ungeplanen bør således forholde sig til de relevante ressourcer og udfordringer, der er afdækket i den unges familie og netværk, og som således er relevante i forhold til den unges konkrete mål for fremtiden og vejen derhen.

Bestemmelsen udelukker ikke, at der kan være tilfælde, hvor det i den enkelte sag vurderes, at det ikke er relevant at inddrage resultatet af undersøgelsen direkte i forbindelse med udarbejdelsen af ungeplanen. Hensigten er, at der tages udgangspunkt heri, når de konkrete mål skal formuleres, men det er ikke et krav, at resultatet af undersøgelsen skal kunne ses direkte afspejlet i målene.

30. Med § 109, stk. 4, skal ungeplanen tillige angive, i sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. §§ 46 og § 47, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at den unge er anbragt uden for hjemmet, og i tiden efter den unges hjemgivelse.

Det vil f.eks. kunne være støtte efter bestemmelser i kapitel 4 i barnets lov.

Spørgsmålet om, hvilken støtte familien har behov for efter en hjemgivelse af den unge, kan være vanskeligt at forudse på tidspunktet for udarbejdelse af ungeplanen. Dette element i planen kan imidlertid konkretiseres ved den løbende vurdering og ved revisioner af ungeplanen under den unges anbringelse uden for hjemmet. Dette element i ungeplanen bør således beskrives klart ved den sidste revision af ungeplanen forud for en hjemgivelse.

Der gælder derudover de samme krav for ungeplanen i sager om anbringelse uden for hjemmet som beskrevet i § 109, stk. 1 og 2, jf. ovenfor. Det bemærkes, at der, jf. § 108, stk. 4, er krav om, at der som udgangspunkt altid skal udarbejdes en ungeplan i sager om anbringelse uden for hjemmet.

Det er således vigtigt, at der under en anbringelse arbejdes med at støtte familien til en løsning af de problemer, som har været medvirkende til den unges vanskeligheder. For det første fordi det er vigtigt at arbejde på at løse familiens eventuelle problemer, således at den unge igen kan hjemgives. For det andet fordi det er centralt at støtte forældrene i at kunne udfylde deres forælderrolle også under anbringelsen. Det er i den forbindelse væsentligt at være opmærksom på de forældre, som på grund af egen eller den unges funktionsnedsættelse, har et særligt behov for støtte til at kunne udfylde deres forælderrolle under anbringelsen. Forholdet til forældrene og evt. søskende er væsentligt for den unge også under anbringelsen, og de kan spille en vigtig rolle i forhold til at sikre en positiv udvikling for den unge. Det er derfor vigtigt, at det fremgår af planen, hvordan der arbejdes med den unges familie samt den unges ønsker til opretholde relationen til dem.

Formålet er at sikre, at kommunen tager stilling til behovet for støtte over for forældrene og den samlede familie, når en ung anbringes uden for hjemmet, og at de konkrete mål i ungeplanen således både skal ses i sammenhæng med det overordnede formål med anbringelsen samt de andre former for støtte, der kan være iværksat over for familien i forbindelse med anbringelsen.

Der henvises i øvrigt til barnets lov kapitel 7 og vejledning om anbringelse efter barnets lov for yderligere om støtte til forældrene.

Udlevering af relevante dele af ungeplanen til tilbuddet

31. Med § 109, stk. 5, skal relevante dele af ungeplanen udleveres til tilbuddet, når en ung anbringes på et anbringelsessted efter § 43 eller visiteres til et behandlingstilbud for personer med et stofmisbrug efter § 33, jf. § 101 i serviceloven, og der er udarbejdet en ungeplan efter § 108 eller en helhedsorienteret plan efter § 110.

Bestemmelsen skal sikre, at der både er pligt og adgang til, at kommunen kan udlevere relevante oplysninger om den unges forhold til det konkrete tilbud, hvor den unge er anbragt eller modtager stofmisbrugsbehandling. Det kan f.eks. være om den unges helbredsmæssige forhold, familieforhold eller sociale forhold.

Hensynet er at sikre, at det enkelte tilbud kender til de konkrete forhold for den unge, der er anbragt eller visiteret til et tilbud, hvor en ung modtager stofmisbrugsbehandling, for på det bedste mulige grundlag at kunne sikre, at den unge får den nødvendige og rette indsats. Herunder at det er tydeligt, hvilken indsats det pågældende tilbud skal levere for at imødegå de opstillede mål. Kommunens udlevering af oplysninger om den unges rent private forhold skal ske med henblik på at sikre, at den unges behov for hjælp er tilstrækkeligt oplyst.

Kommunens videregivelse af relevante dele af ungeplanen eller en helhedsorienteret plan til tilbuddet medfører, at konkrete oplysninger om rent private forhold vedrørende den unge, som oplysningerne i planen vedrører, bliver undergivet databehandling, som er omfattet af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, idet oplysningerne kan vedrøre den unges eventuelle sociale forhold eller helbredsmæssige forhold.

Kommunens videregivelse af oplysninger til tilbuddet må aldrig gå ud over, hvad der i det konkrete tilfælde må anses for nødvendigt til brug for tilbuddets indsats for den unge. Der skal derfor foretages en konkret vurdering af oplysningerne i planen, så det kun er de oplysninger i den enkelte plan, som i det konkrete tilfælde kan anses for relevante og nødvendige i forhold til den konkrete indsats, der skal ydes til den unge, der må udleveres til det konkrete tilbud.

Både kommunens udlevering af oplysninger til tilbuddet om den unge uden samtykke og tilbuddets efterfølgende behandling af disse oplysninger skal, i hvert enkelt tilfælde, leve op til databeskyttelsesforordningen og databeskyttelseslovens regler, herunder de grundlæggende krav til databehandlingen.

Mens der, jf. § 108, stk. 4, er krav om at udarbejde en ungeplan i sager om anbringelse, er det ikke et krav for kommunerne at udarbejde en ungeplan i forbindelse med stofmisbrugsbehandling efter § 33 i denne lov, jf. servicelovens § 101. Det er som udgangspunkt alene relevant at udarbejde en ungeplan efter § 108, hvis der foruden behandling efter § 33 i denne lov, jf. servicelovens § 101, er iværksat anden indsats og støtte efter §§ 32, 46, 114, 115 eller 120.

Helhedsorienteret plan

32. Det fremgår af § 110, stk. 1, i barnets lov, at for unge mellem 16 og 23 år kan kommunalbestyrelsen tilbyde, at ungeplanen, jf. § 108, erstattes af en helhedsorienteret plan.

33. Det fremgår af § 110, stk. 2, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen kan tilbyde, at de elementer af barnets plan, jf. § 92, der vedrører forældrene, erstattes af en helhedsorienteret plan.

34. Det fremgår af § 110, stk. 3, i barnets lov, at den helhedsorienterede plan kan tilbydes forældre og unge med komplekse og sammensatte problemer, hvor der kan eller skal udarbejdes flere planer for indsatserne, og hvor der er et koordinationsbehov forbundet hermed. Det er en forudsætning, at forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 16 år, giver samtykke til, at ungeplanen erstattes af en helhedsorienteret plan.

35. Det fremgår af § 110, stk. 4, i barnets lov, at den helhedsorienterede plan vedrører de indsatser, der iværksættes efter denne lov, og øvrige relevante indsatser efter anden lovgivning. Den helhedsorienterede plan skal opfylde kravene til indholdet af en barnets plan, jf. § 92, eller en ungeplan, jf. § 109.

36. Efter § 110, stk. 1, kan kommunen tilbyde, at ungeplanen erstattes af en helhedsorienteret plan. Den helhedsorienterede plan skal i disse tilfælde opfylde kravene til indholdet m.v. af en ungeplan efter bestemmelserne i §§ 108 og 109, som gennemgået ovenfor.

Bestemmelsen indebærer videre, at når en ung mellem 16 og 23 år har en ungeplan efter reglerne i §§ 108 og 109, kan kommunen vælge at tilbyde den unge, at indholdet af den unges plan samles i en helhedsorienteret plan på tværs af lovgivning og områder.

Således kan kommunen vælge at tilbyde forældrene eller den unge, at indholdet af planen kan indgå i en samlet, helhedsorienteret plan for forældrene eller den unge frem for, at der udarbejdes en særskilt plan efter barnets lov. Kommunens vurdering af, om en helhedsorienteret plan kan være relevant i den konkrete sag, beror på en konkret vurdering og skal bl.a. baseres på, om forældrene eller den unge vurderes at have komplekse og sammensatte problemer, som med fordel kan sammentænkes via en helhedsorienteret plan. Der kan f.eks. være tale om en ung, som modtager støtte efter bestemmelserne i §§ 32, 46, 47, 114-116 eller 120 i barnets lov, og hvor der er behov for en særlig indsats i forhold til uddannelse eller beskæftigelse.

Derudover kan andre personlige forhold for forældrene og den unge, f.eks. motivation, samarbejdsvilje, egne og familiemæssige ressourcer m.v. indgå i vurderingen af, hvordan indsatserne mest hensigtsmæssigt tilrettelægges, herunder også hvorvidt forældrene eller den unge bør tilbydes en helhedsorienteret plan.

Samtidig kan administrative hensyn, herunder hensyn til bl.a. organisatoriske, ledelsesmæssige og prioriteringsmæssige forhold indgå i kommunernes vurdering af, om forældrene eller den unge kan tilbydes en helhedsorienteret plan. Det kan eksempelvis være i tilfælde, hvor kommune har valgt at arbejdet fokuseret med helhedsorienterede planer for en bestemt målgruppe af unge eller forældre.

Bestemmelsen giver ikke forældrene og den unge et retskrav på at få tilbudt en helhedsorienteret plan.

Kommunens beslutning om at udarbejde en helhedsorienteret plan efter § 110 er alene en processuel beslutning og berører ikke de tilbud og indsatser, jf. bestemmelserne i §§ 32, 46, 47, 114-116 eller 120, som den unge har ret til efter barnets lov. Beslutningen om at udarbejde en helhedsorienteret plan er således ikke en forvaltningsretlig afgørelse, og den unge og forældremyndighedsindehaveren kan ikke klage over kommunens beslutning.

Særligt om helhedsorienterede planer for forældre

37. Kommunen kan vælge at tilbyde forældrene, at de dele af barnets plan, som vedrører forældrene, kan indgå i en helhedsorienteret plan, der samler forældrenes indsatser og tilbud på tværs af lovgivning og områder, jf. § 110, stk. 2.

Den helhedsorienterede plan skal i disse tilfælde opfylde kravene til indholdet m.v. til en barnets plan efter bestemmelser i §§ 91 og 92.

Kommunens beslutning om at udarbejde en helhedsorienteret plan efter § 110 er alene en processuel beslutning, og forældremyndighedsindehaveren kan ikke klage over kommunens beslutning.

Målgruppen for en helhedsorienteret plan

38. Med § 110, stk. 3, kan den helhedsorienterede plan, jf. § 110, stk. 1, tilbydes forældre og unge med komplekse og sammensatte problemer, hvor der kan eller skal udarbejdes flere planer for indsatserne, og hvor der er et koordinationsbehov forbundet hermed. Det er en forudsætning, at forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 16 år, giver samtykke til, at ungeplanen erstattes af en helhedsorienteret plan.

Komplekse og sammensatte problemer kan f.eks. dække over, at forældrene eller den unge over 16 år har flere samtidige udfordringer, som f.eks. sygdom eller misbrugsproblemer eller udfordringer i forhold til uddannelse og beksæftigelse, der skal tages højde for ved tilrettelæggelsen af indsatser for forældrene eller den unge. Der kan også være tale om udfordringer, som har betydning for flere områder af forældrenes eller den unges tilværelse, f.eks. i forhold til familielivet, beskæftigelse eller uddannelse, og at disse udfordringer medfører kontakt med flere forvaltninger, myndigheder eller tilbud. Ved koordinationsbehov forstås i forlængelse heraf, at forældrenes eller den unges udfordringer og de indsatser, der sættes i gang på baggrund heraf, medfører et behov for, at indsatserne koordineres mellem forskellige myndigheder, forvaltninger eller tilbud, så der sikres en sammenhængende indsats.

Forældrene eller den unge, der er fyldt 16 år, skal samtykke til, at der udarbejdes en helhedsorienteret plan, der samler indsatser på tværs af sektorområder. Samtykket kan bidrage til en generel accept fra borgeren af, at kommunen foretager en tværgående koordinering af indsatser og i den forbindelse deler nødvendige oplysninger om forældrene eller den unge til brug for udarbejdelsen af den helhedsorienterede plan.

Samtidig er samtykket et vigtigt element i at sikre forældrenes og den unges ejerskab til og deltagelse i arbejdet med at sikre en sammenhængende og koordineret indsats gennem den helhedsorienterede plan. Med samtykket bliver der igangsat en dialog med forældrene og den unge, som er afgørende for udviklingen af samarbejdet mellem kommunen og forældrene og den unge om den helhedsorienterede plan.

Såfremt forældrene og den unge, der er fyldt 16 år, ikke samtykker til en helhedsorienteret plan, skal kommunen iagttage sin forpligtigelser i forhold til barnets plan eller ungeplan i overensstemmelse med §§ 91 eller 108 i barnets lov.

Såfremt der udarbejdes en helhedsorienteret plan, jf. § 110, stk. 1, og indehaveren af forældremyndigheden eller den unge, der er fyldt 16 år, efterfølgende trækker samtykket tilbage, skal kommunen herefter hurtigst muligt udarbejde en barnets plan eller en ungeplan efter reglerne i §§ 91 eller 108.

39. Den helhedsorienterede plan kan indeholde både indsatser, der ydes efter barnets lov, og andre indsatser efter anden lovgivning, der i det konkrete tilfælde er relevante at indarbejde i den helhedsorienterede plan, § 110, stk. 4. Der er samme krav til indholdet af den helhedsorienterede plan, som der stilles til indholdet af barnets plan efter § 92 og ungeplanen efter § 109.

Formålet med at tilbyde en helhedsorienteret plan er at understøtte adgangen til, at der kan ydes en sammenhængende indsats for personer med komplekse og sammensatte problemer. Bestemmelsen har således til formål at understøtte en helhedsorienteret plan for indsatser til forældre og unge med komplek-

se problemer på tværs af sektorområder, idet kommunen har adgang til at tilbyde forældre og unge en helhedsorienteret plan frem for flere planer efter forskellig sektorlovgivning.

Den helhedsorienterede plan skal udarbejdes i samarbejde med forældrene og den unge og skal samle indsatser og tilbud på tværs af lovgivning og sektorområder. Den skal dermed medvirke til at sikre borgerne og myndighederne, herunder børne- og ungerådgiveren, overblik over og sammenhæng mellem indsatser f.eks. på tværs af det sociale område, integrationsområdet, undervisningsområdet eller beskæftigelsesområdet.

Kapitel 2

Ophør af en anbringelse, videreførelse af støtte og ungestøtte

40. I dette kapitel beskrives reglerne om ophør af anbringelse og videreførelse af støtte samt ungestøtte.

Hensigten med reglerne om tilbud til de 18-22 årige er at give de unge, der har særligt behov støtte en god overgang til en selvstændig voksentilværelse. Det er ikke hensigten at fastholde unge over 18 år i tilbud til børn og unge, men at give mulighed for en mere glidende overgang.

Ophør af en anbringelse og videreførelse af støtte

41. Det fremgår af § 111, stk. 1, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år skal træffe afgørelse om ungestøtteindsatser til den unge efter §§ 114-116 og 120.

42. Det fremgår af § 111, stk. 2, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen skal, inden der træffes afgørelse efter stk. 1, i samarbejde med den unge have revideret ungeplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan, herunder have taget stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse, beskæftigelse og øvrige relevante forhold.

43. Det fremgår af § 111, stk. 3, i barnets lov, at har en ung frem til sit fyldte 18. år været anbragt som led i et forbedringsforløb, jf. §§ 13 og 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, skal kommunalbestyrelsen, inden der træffes afgørelse efter stk. 1, udarbejde en ungeplan, jf. § 108.

44. Kommunen har således efter § 111, stk. 1, pligt til senest seks måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år at træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes en indsats efter §§ 114-116 og 120. Kommunen skal kun træffe afgørelse om en indsats efter §§ 114-116 og 120, såfremt dette er relevant for den unge.

Formålet med bestemmelsen er at skærpe kommunens opmærksomhed på ungestøtten, idet kommunen ikke kan træffe en afgørelse om ungestøtte uden at have forholdt sig til det videre forløb for den unge, og dermed hvilken indsats der skal iværksættes. Samtidig får den unge en skriftlig og begrundet afgørelse samt mulighed for at påklage afgørelsen til Ankestyrelsen.

Forpligtelse for kommunen til senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år at træffe afgørelse gælder også for opretholdelse af en anbringelse, jf. § 120. Unge med betydelige og varige funktionsnedsættelser skal ligesom øvrige unge i plejefamilie have mulighed for at blive i deres plejefamilie indtil deres 23. år, hvis det vurderes at understøtte den enkelte unges behov for støtte.

45. Med § 111, stk. 2, skal kommunen forinden afgørelse, jf. stk. 1, i samarbejde med den unge have revideret ungeplanen, eller relevante dele af en helhedsorienteret plan og herunder have taget stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

Pligten til at tage stilling til den unges videre uddannelse og beskæftigelsesforløb har til hensigt at sikre, at den unge efter anbringelsen fortsætter i et hensigtsmæssigt og fremadrettet forløb. I de tilfælde, hvor den unge allerede er inde i et godt uddannelses- eller beskæftigelsesforløb, der ikke afbrydes ved hjemgivelsen, er det tilstrækkeligt for kommunen at konstatere dette i ungeplanen eller i den helhedsorienterede plan. I andre tilfælde kan der være behov for initiativer fra kommunens side, f.eks. i form af et samarbejde mellem de relevante afdelinger i kommunen.

Kommunen skal efter bestemmelsen sikre, at den unge kommer i kontakt med de relevante hjælpesystemer således, at den unge kommer i gang med relevant uddannelse eller beskæftigelse.

Hvilke forhold, kommunen i øvrigt skal inddrage i revisionen af ungeplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan, afhænger af den konkrete sag. Der kan f.eks. være tale om boligforhold, familiesituation m.v.

46. For unge med funktionsnedsættelse i alderen 18 til 22 år kan der være behov et andet fokus på beskæftigelse og uddannelse end ved ungestøtte, da formålet med opretholdelsen af anbringelsen er et andet end for ungestøtte efter §§ 114-116. For disse unge skal kommunen begrunde, hvorfor den unge vurderes ikke at være i stand til at få en selvstændig voksertilværelse gennem uddannelse og beskæftigelse og forholde sig til den unges udviklingspotentialer. Med udgangspunkt heri skal kommunen tage stilling til den unges videre forløb og herunder overveje formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig i forhold hertil, den forventede varighed af indsatsen og andre relevante forhold. I den forbindelse skal der indgå overvejelser om den unges udviklingsmuligheder samt, hvilke(n) indsats(er) der kan understøtte den unges udvikling, såfremt det vurderes aktuelt. Det kan f.eks. være, at den unge vurderes at kunne starte på en særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU), komme i beskyttet beskæftigelse, aktivitets- og samværstilbud eller lignende.

Ungeplanen eller den helhedsorienterede plan skal endvidere udarbejdes ud fra den unges forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med den unge.

47. Kommunen skal efter § 111, stk. 3, udarbejde en ungeplan, hvis en ung frem til sit fyldte 18. år har været anbragt som led i et forbedringsforløb, jf. §§ 13 og 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

Børn og unge, der er eller har været i et forbedringsforløb, får ikke udarbejdet en ungeplan efter § 108. De får i stedet en handleplan i form af forbedringsforløbet, jf. §§ 13 og 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Der er således behov for, at kommunen i den unges handlekommune udarbejder en ungeplan for at kunne vurdere, om den unge har behov for ungestøtte eller opretholdt anbringelse efter §§ 114-116 og 120 i barnets lov.

At barnet eller den unge frem til sit fyldte 18. år har været anbragt uden for hjemmet som led i et forbedringsforløb indebærer, at den ungeplan, som kommunen skal udarbejde for en ung efter bestemmelsen, i praksis vil være en revidering af forbedringsforløbet, men med et indhold som opfylder kravene i §§ 108 og 109.

Formålet med bestemmelsen er at sikre, at kommunen i den unges handlekommune, også når en ung frem til det fyldte 18. år har været anbragt som led i et forbedringsforløb, jf. §§ 13 og 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år, jf. § 111, stk. 1, skal træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for ungestøtte eller opretholdt anbringelse, jf. §§ 114-116 og 120 og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke indsatser der skal iværksættes efter §§ 114-116 og 120.

48. Det fremgår af § 112, stk. 1, i barnets lov, at hvis en ung i alderen 18 til 22 år, der har været anbragt indtil sit fyldte 18. år, eller som har haft en fast kontaktperson indtil sit fyldte 18. år, skifter handlekommune, skal den hidtidige handlekommune, jf. § 111, stk. 2, forud for skiftet oversende den unges reviderede ungeplan eller relevante dele af den helhedsorienterede plan til den nye handlekommune, medmindre der er truffet afgørelse om indsatser efter § 120.

49. Det fremgår af § 112, stk. 2, i barnets lov, at oversendelse af ungeplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan skal ske med samtykke fra den unge og forældremyndighedsindehaveren.

50. Det fremgår af § 112, stk. 3, i barnets lov, at den nye handlekommune inden 30 dage fra modtagelsen af ungeplanen efter stk. 1 skal træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for indsatser efter §§ 114 eller 115, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilken indsats der skal iværksættes. Hvis der iværksættes indsatser efter §§ 114 eller 115, skal ungeplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan opdateres, jf. §§ 108 eller 110.

51. Såfremt en ung i alderen 18 til 22 år, der har været anbragt indtil sit fyldte 18. år, eller som har haft en fast kontaktperson indtil sit fyldte 18. år, skal den hidtidige handlekommune oversende den unges reviderede ungeplan eller relevante dele af en helhedsorienteret plan til den nye handlekommune, hvis den får kendskab til, at den unge skifter handlekommune, når den pågældende fylder 18 år, jf. § 112, stk. 1. Det sker typisk, hvis den unge har været anbragt i en anden kommune end den anbringende kommune, og den unge så vælger at blive boende i kommunen. Hvis kommunen først senere får kendskab til, at den unge skifter handlekommune, skal ungeplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan oversendes snarest efter det tidspunkt, hvor kommunen får kendskab hertil.

Den oprindelige handlekommunes ungeplan eller relevante dele af en helhedsorienteret plan skal bidrage til den nye handlekommunes grundlag for at træffe en afgørelse om ungestøtte.

Handlekommune forstås i overensstemmelse med §§ 9 og 9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Bestemmelsen har til formål at sikre, at tilflytningskommunen får de nødvendige oplysninger fra fraflytningskommunen, så grundlaget for en kontinuerlig indsats uden unødvendige brud er lagt.

Bestemmelsen ændrer ikke ved, at det er væsentligt, at de to kommuner indleder et samarbejde i forbindelse med revisionen af ungeplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan. Det sikrer, at den unge relativt tidligt ved, om der bliver tilbudt støtte efter det fyldte 18. år. Samtidig er et tæt samarbejde mellem kommunerne med til at sikre udveksling af relevant viden om den unge og dennes forløb.

52. Oversendelse af ungeplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan skal ske med samtykke fra den unge og forældremyndighedsindehaveren, jf. § 112, stk. 2.

Samtykke skal forstås i overensstemmelse med de almindelige regler i databeskyttelsesloven og databeskyttelsesforordningen. Samtykke fra forældremyndighedsindehaveren er alene relevant, når den unge er under 18 år, og dermed fortsat er under forældremyndighed.

53. Med § 112, stk. 3, i barnets lov, skal den nye handlekommune inden 30 dage fra modtagelsen af ungeplanen træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for indsatser efter §§ 114, eller 115, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke indsatser der skal iværksættes. Hvis der iværksættes indsatser efter §§ 114 eller 115, skal der ske opdatering af ungeplanen, jf. § 108, eller relevante dele af en helhedsorienteret plan, jf. § 110.

Den oprindelige handlekommunes ungeplan skal bidrage til den nye handlekommunes grundlag for at træffe en afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for ungestøtte, og i givet fald om, hvilke indsatser der skal iværksættes over for den unge.

Hvis der iværksættes en ny form for indsats efter §§ 114, 115 og 120, skal der i den forbindelse også udarbejdes en ny eller opdateret ungeplan.

Ungestøtte til unge fra 18 til 22 år

54. Det fremgår af § 113, stk. 1, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen skal med samtykke fra den unge tilbyde indsatser efter §§ 114-116 til unge i alderen fra 18 til 22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, herunder på grund af negativ social kontrol eller en æresrelateret konflikt.

55. Det fremgår af § 113, stk. 2, i barnets lov, at indsatsen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse, herunder have fokus på at understøtte den unges udvikling og trivsel, uddannelse, beskæftigelse og øvrige relevante forhold, herunder anskaffelse af selvstændig bolig.

56. Støtten efter § 113 skal gives til unge mellem 18 og 22 år, der forud for det fyldte 18 år har modtaget visse indsatser for børn og unge, jf. § 114.

Der skal være udsigt til en positiv udvikling, og den unge skal kunne få noget væsentligt ud af at modtage ungestøtte, men der kan ikke opstilles et krav om, at den unge skal være helt selvhjulpnen, således at der ikke er behov for støtte, når den unge fylder 23 år.

Vurderingen af, om der hos den unge er udsigt til en positiv udvikling, skal altid bygge på en konkret individuel vurdering af den unges forhold og udvikling.

Ved vurderingen skal der være et fremadrettet fokus på den unges livssituation og evne til at udvikle kompetencer til at føre en selvstændig tilværelse. Dette indebærer fokus på den unges mulighed for at komme i gang med – og afslutte uddannelse eller komme i beskæftigelse samt andre relevante forhold som eksempelvis at støtte den unges trivsel og at skabe en stabil og selvstændig boligsituation, økonomihåndtering, husholdning mv., der kan medvirke til en positiv udvikling og til at gøre den unge mere selvstændig.

I vurderingen er det væsentligt at være opmærksom på, at der for udsatte unge, som for unge generelt, er meget stor forskel på unges modenhed, selvstændighed, evne til at håndtere praktiske opgaver og personlige udfordringer.

Støtten skal også gives til unge mellem 18 og 22 år i situationer, hvor den unge er udsat for eller i risiko for æresrelaterede konflikter eller negativ social kontrol.

Æresrelaterede konflikter dækker over konflikter, der kan opstå i kollektivistiske og patriarkalske familier, hvor individets rettigheder og trivsel begrænses af hensyn til kollektivets ære og omdømme. Der henvises i øvrigt til den uddybende beskrivelse af, hvad der forstås ved en æresrelateret konflikt i vejledning om generelle bestemmelser efter barnets lov om § 15, stk. 4, hvor der også er nærmere beskrivelse af, hvad der forstås ved negativ social kontrol. Negativ social kontrol kan blandt andet komme til udtryk som begrænsning af individets muligheder for at træffe alderssvarende valg for sit eget liv, herunder socialt liv, fritidsinteresser, seksualitet, krop, uddannelse og job, fastholdelse i uønskede relationer og gennem isolation og overvågning. Negativ social kontrol kan have en karakter eller et omfang, hvor den falder inden for straffelovens definition på psykisk vold.

Når reguleringen og/eller sanktioneringen medfører begrænsning af individets rettigheder, trivsel eller alderssvarende udvikling bliver den negativ. Negativ social kontrol anvendes i æresrelaterede konflikter, men kan også anvendes i eksempelvis ekstremistiske miljøer.

57. Med § 113, stk. 2, skal indsatsen bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse, herunder have fokus på at understøtte den unges udvikling og trivsel, uddannelse, beskæftigelse og øvrige relevante forhold, herunder anskaffelse af selvstændig bolig.

Der skal være et fremadrettet fokus på den unges livssituation og evne til at føre en selvstændig tilværelse i forbindelse med tilrettelæggelsen af støtte i form af ungestøtte til den unge over 18 år.

Dette indebærer fokus på den unges udvikling, trivsel generelt samt uddannelse og beskæftigelse samt andre relevante forhold. Det kan f.eks. være en stabil og selvstændig boligsituation for den unge eller økonomihåndtering, husholdning mv. Der skal lægges vægt på, at indsatsen skal bidrage til en bedre overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold, f.eks. opnåelse af selvstændig bolig.

Typer af ungestøtte

58. Det fremgår af § 114, stk. 1, i barnets lov, at for en ung, der er eller var anbragt uden for hjemmet på et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 5 i denne lov eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om følgende:

- 1) At opretholde et døgnophold, jf. §§ 46 eller 47, på et anbringelsessted, jf. § 43.
- 2) At udpege en fast kontaktperson for den unge, jf. § 32, stk. 1, nr. 3.
- 3) At etablere en udslusningsordning i det hidtidige anbringelsessted.
- 4) At tildele andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

59. Det fremgår af § 114, stk. 2, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at en udpeget fast kontaktperson, jf. § 32, stk. 1, nr. 3, i denne lov eller § 13, stk. 1, nr. 7, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, opretholdes efter det fyldte 18. år.

60. § 114, stk. 1, nr. 1, indebærer, at kommunen kan træffe afgørelse om at opretholde et døgnophold på et anbringelsessted ud over det 18. år. Herved vil behovet imødekommes for, at der for unge, der tidligere har været anbragt i alderen 18-22 år ydes en særlig socialpædagogisk indsats. Opholdet kan opretholdes også i de tilfælde, hvor anbringelsesstedet ændres efter det fyldte 18. år.

Den unge, der er fyldt 18 år, vil efter § 188, stk. 1, skulle betale for døgnopholdet. De nærmere regler om betalingen er fastsat efter § 188, stk. 2.

Kommunen har efter § 114, stk. 1, nr. 2, mulighed for at udpege en fast kontaktperson for unge i alderen 18 til 22 år, der var anbragt umiddelbart inden det fyldte 18. år, hvis den unge har samtykket. Kommunen kan træffe afgørelse om udpegning af en kontaktperson for unge over 18 år under de samme forudsætninger som for unge, der ikke er fyldt 18 år, jf. § 32, stk. 1, nr. 3.

Den unge, der tidligere har været anbragt, har herved mulighed for at få en kontaktperson, hvis der efterfølgende viser sig behov herfor, selvom dette ikke var forudset inden det fyldte 18. år. En fast kontaktperson kan herefter over en kortere eller længere periode være med til at give den unge råd og vejledning, tryghed og sikre eller fastholde den unge i et godt forløb.

Kommunen kan efter § 114, stk. 1, nr. 3, over for den gruppe af unge, der har været eller er anbragt uden for hjemmet inden det fyldte 18. år, tilbyde ophold af kortere varighed - betegnet udslningsophold - i det tidligere anbringelsessted. Der kan være tale om tilbud til unge, som ikke har en naturlig familiemæssig hjemmebase, hvor de kan være i forbindelse med ferier, weekender mv.

Tidsmæssigt forudsættes det, at opholdet ligesom ved støtteophold for unge under 18 år, jf. § 32, stk. 1, nr. 7, kan strække sig fra en til to dage til to til tre uger ad gangen. Selve udslningsordningen kan fungere for en længere periode afhængig af den enkelte unges situation.

Ordningen ophører, når tilbuddet ikke længere anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, eller senest når den unge fylder 23 år, jf. § 117.

Den unge får hermed muligheden for "at læne" sig op af anbringelsesstedet, hvor andre unge tilsvarende vil have muligheden for "at læne" sig op af deres forældre.

I forbindelse med udslningen fra anbringelsesstedet er det vigtigt, at de unge har eller får et netværk. Anbringelsesstedet kan på forskellig måde være med til at forberede dette under anbringelsen, f.eks. ved at etablere netværks- eller rådgivningsgrupper, som tidligere anbragte børn og unge kan trække på.

§ 114, stk. 1, nr. 4, indebærer, at for unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet på et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 5 eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunen træffe afgørelse om at tildele andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

Det betyder, at kommunerne får mulighed for at tilpasse støtten efter den enkelte unges individuelle behov, idet nogle unge kan have behov for andre typer indsatser end efter § 114, stk. 1, nr. 1-3.

Kommunen har mulighed for at yde andre former for støtte, som har til formål at bidrage til en bedre overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

Kommunen bør tage hensyn til den unges individuelle behov, så støtten i bedst muligt omfang kan afhjælpe den unges problemer og medvirke til at give den unge den rette hjælp i henhold til formålet med støtten. F.eks. er der mulighed for at tildele psykologsamtaler til unge, som har gavn heraf, eller at danne og anvende netværks- eller samtalegrupper, oprette mødesteder for tidligere anbragte m.v. Bestemmelsen kan anvendes i situationer, hvor den unge har et behov, som de øvrige indsatsformer i nr. 1-3 ikke i tilstrækkeligt omfang modsvarer.

61. Med § 114, stk. 2, kan kommunen træffe afgørelse om, at en udpeget fast kontaktperson, jf. § 32, stk. 2, nr. 3, i denne lov eller § 13, stk. 1, nr. 7, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan opretholdes efter det fyldte 18. år.

Kommunen kan træffe afgørelse om at opretholde en fast kontaktperson, der er tildelt den unge før det 18. år efter § 32, stk. 1, nr. 3, i denne lov eller § 13, stk. 1, nr. 7, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, til den unge fylder 22 år, hvis den unge er indforstået hermed.

En fast udpeget kontaktperson kan herved over en længere periode være med til at give den unge råd, vejledning og tryghed og sikre eller fastholde den unge i et godt forløb også i forhold til uddannelse og beskæftigelse.

62. Det fremgår af § 115, stk. 1, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen skal tilbyde en udpeget fast kontaktperson frem til det fyldte 23. år til en ung, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 47 i

denne lov eller § 14, stk. 2-4, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Opretholdes den unges døgnophold efter § 114, stk. 1, nr. 1, tilbydes dog ikke en kontaktperson.

63. Det fremgår af § 115, stk. 2, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen skal tilbyde en udpeget fast kontaktperson frem til det fyldte 19. år til en ung, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden for hjemmet, jf. § 46 i denne lov eller § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, på eget værelse, kollegium eller kollegielignende børne- og ungehjem, jf. § 43, stk. 1, nr. 5, og som ikke tilbydes opretholdelse af døgnopholdet efter § 114, stk. 1, nr. 1.

64. Kommunen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18 år, er eller var anbragt uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, en fast udpeget kontaktperson, jf. § 115, stk. 2.

Der er således tale om en ret for den unge, såfremt den unge selv ønsker det.

Retten til en kontaktperson må ikke erstatte mere egnede indsatser, medmindre den unge selv ønsker dette. Kontaktpersonen vil med fordel kunne tænkes sammen med indsatsen i forbindelse med udslusningsordningen eller øvrige relevante støtteformer.

Unge, der tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter § 114, stk. 1, nr. 1, har ikke ret til en kontaktperson efter § 115, stk. 1, hvis anbringelsen fortsættes umiddelbart efter det fyldte 18. år, da personalet på anbringelsesstedet forventes at kunne varetage samme funktion som en kontaktperson.

Når den unge ikke længere modtager en indsats i form af et døgnophold, har den unge ret til en kontaktperson frem til det fyldte 23. år efter § 115, stk. 1. Endvidere kan den unge opretholde en tildelt kontaktperson efter § 115, stk. 1, hvis den unge vælger at genoptage et døgnophold, jf. § 114, stk. 1, nr. 1, frem til det fyldte 23. år efter § 116.

Kommunen skal fortsat, jf. § 113, stk. 1, vurdere den unges støttebehov, herunder om den unge, der er fyldt 18 år, som tidligere har fået tildelt en kontaktperson efter § 32, stk. 1, nr. 3, igen under anbringelsen, jf. § 115, stk. 1, kan opretholde eller få tildelt en kontaktperson efter § 32, stk. 1, nr. 3.

Hvis en ung, der tilbydes og takker ja til en kontaktperson efter § 115, stk. 1, tidligere har haft en kontaktperson, som den unge har tillid til, og som har positiv effekt for den unge, er det hensigtsmæssigt, hvis det så vidt muligt bliver denne person, som fortsætter med at være kontaktperson for den unge som ungestøtte.

65. Efter § 115, stk. 2, er kommunen forpligtet til at tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller har været anbragt uden for hjemmet, jf. § 46, på eget værelse, kollegie eller kollegielignende børne- og ungehjem, jf. § 43, nr. 5, støtte i form af en udpeget fast kontaktperson frem til det fyldte 19. år.

Der kan således være tale om en ret for den unge, såfremt den unge selv ønsker det.

Forpligtelsen for kommunen gælder alene i forhold til unge, som ikke tilbydes støtte i form af et døgnophold efter § 114, stk. 1, nr. 1, da personalet på anbringelsesstedet forventes at kunne varetage samme funktion som en kontaktperson.

Hvis en ung, der tilbydes og takker ja til en kontaktperson efter § 115, stk. 2, tidligere har haft en kontaktperson, som den unge har tillid til, og som har positiv effekt for den unge, er det hensigtsmæssigt, hvis det så vidt muligt bliver denne person, som fortsætter med at være kontaktperson for den unge som ungestøtte.

Tildeling eller genetablering af ungestøtte indtil det 23. år

66. Det fremgår af § 116, stk. 1, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at indsatser efter § 114 kan tildeles eller genetableres indtil den unges fyldte 23. år i følgende situationer:

- 1) Den unge fortryder tidligere at have afvist indsatser, og behovet er fortsat til stede.
- 2) Den unges situation ændrer sig, så der opstår et behov for støtte.
- 3) Indsatsen er ophørt, jf. § 117, og behovet for støtte opstår igen.

67. § 116 giver mulighed for at tildele eller genetablere indsatsen i perioden frem til, at den unge fylder 23 år, for unge, der er i målgruppe for ungestøtte efter § 114.

Det betyder, at kommunen på et hvilket som helst tidspunkt i perioden, hvor den unge er mellem 18 og 22 år, f.eks. kan anbringe den unge på et tidligere eller på et nyt anbringelsessted. Selv om den unge afslår et tilbud om ungestøtte, kan kommunen f.eks. genetablere en anbringelse eller tilbyde den unge en kontaktperson på et senere tidspunkt, hvis den unge f.eks. efterfølgende får problemer eller fortryder et tidligere afslag på støtte. Det er ikke nødvendigt, at rollen som kontaktperson personligt varetages af den samme person som tidligere.

Som udgangspunkt vil det dog ikke give mening at tale om genetablering af udslusning, da den unge i sådanne tilfælde har forladt institutionen. I stedet må andre former for indsatser overvejes. En undtagelse kan være i det tilfælde, hvor det kun er ganske kort tid siden, den unge har afsluttet udslningsforløbet, og den ungen efter en konkret socialfaglig vurdering fortsat har en tilknytning til stedet.

Ophør af ungestøtte

68. Det fremgår af § 117, stk. 1, i barnets lov, at indsatser efter §§ 114, 115 eller 116 skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år.

69. Indsatser til unge efter barnets lov §§ 114, 115 eller § 116 skal således ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år. Det er kommunen, der træffer afgørelse om, hvorvidt betingelserne for indsatsen er opfyldt, ligesom kommunen træffer afgørelse om ophør af indsatsen. Kommunen skal se på formålet med indsatsen, som kommunen bl.a. skal forholde sig til, hvis der er udarbejdet en ungeplan, jf. § 108, stk. 1.

Et opretholdt døgnophold hos en plejefamilie efter § 114, stk. 1, nr. 1, skal eksempelvis ophøre, såfremt den unge selv ønsker at stoppe anbringelsen for derefter at flytte i egen bolig. Hvis det viser sig, at behovet for støtte vender tilbage, kan indsatsen genetableres efter § 116, nr. 3.

Kommunen skal ved afgørelsen inddrage alle relevante hensyn. Den unge har adgang til at klage over kommunens afgørelser om ungestøtte efter § 145. Hvis der træffes afgørelse om ophør af anbringelsen, vil en klage over afgørelsen have opsættende virkning, jf. § 72, stk. 2, 1. pkt., i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Muligheden for at bevare kontakten til det tidligere anbringelsessted

70. Det fremgår af § 118, stk. 1, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen, i det omfang det er muligt, skal sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 5 i denne lov eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes indsatser efter § 114, stk. 1, eller § 120 i denne lov.

71. Nogle tidligere anbragte vil ikke have behov for egentlige indsatser, men alene en mere løs tilknytning til et tidligere anbringelsessted.

Unge, der har været anbragt lang tid et sted, vil ofte opbygge et særligt forhold til de voksne på anbringelsesstedet. Ligeledes kan nogle unge have behov for at kunne komme tilbage, f.eks. i forbindelse med ferier og højtider.

Med § 118 sikres det, at alle tidligere anbragte som udgangspunkt har mulighed for at bevare kontakten til det tidligere anbringelsessted og komme på besøg f.eks. i forbindelse med ferier og højtider. Der er dermed tale om fleksibel ungestøtte.

Det er forudsat, at omfanget er begrænset til et mindre antal dage i løbet af året, og at der ikke nødvendigvis er overnatning i forbindelse med besøgene.

Er der tale om tidsmæssigt mere omfattende ordninger, eller at den unge har et egentligt behov for særlig støtte, skal der iværksættes indsatser efter § 114.

Forudsætningen for, at bestemmelsen kan finde anvendelse, er, at anbringelsesstedet fortsat eksisterer. Som udgangspunkt har den unge mulighed for fleksibel ungestøtte, såfremt anbringelsesstedet fortsat eksisterer.

Der vil dog være situationer, hvor den fleksible ungestøtte ikke er muligt, f.eks. hvis forholdene omkring anbringelsen eller hensynet til de nuværende børn, der er anbragt ikke gør dette umuligt. Det kan f.eks. være u hensigtsmæssigt at gennemføre ungestøtten af hensyn til nuværende anbragte børn, hvis en plejefamilie f.eks. har modtaget et nyt barn, som ikke kan håndtere besøg af et eller flere unge, der tidligere har været anbragt. Der kan ligeledes være tale om særlige anbringelsessteder som sikrede afdelinger og skibsprojekter, hvor det ikke umiddelbart er praktisk muligt eller relevant med muligheden for fleksibel ungestøtte. Det er anbringelsesstedet, der kan vurdere, om fleksibel ungestøtte i en konkret situation ikke er mulig.

Formålet med § 118 er, at der efter barnets lov er fastsat en mulighed for unge, der har været anbragt uden for hjemmet, til at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted.

Særligt om ungestøtte til unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

72. Det fremgår af § 119, stk. 1, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen skal tilbyde indsatser efter § 120 til en ung i alderen 18 til 22 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge har samtykket hertil.

73. Det fremgår af § 119, stk. 2, i barnets lov, at støtten skal bidrage til en god overgang til voksenlivet, herunder have fokus på omsorg og forberedelse til den unges næste bolig.

74. Med § 119, stk. 1, skal kommunen tilbyde indsatser efter § 120 til unge i alderen 18 til 22 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge har samtykket.

Med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne forstås, at funktionsnedsættelsen medfører, at den unge er afhængig af massiv støtte i sin voksentilværelse og ikke forventes at kunne bo i selvstændig bolig, gennemføre en uddannelse eller opnå selvforsørgelse gennem et arbejde.

Med væsentlig betydning for den unges behov for støtte forstås, at opretholdelse af anbringelse i plejefamilien forudsætter, at den unge ikke er klar til at flytte hjemmefra, men har behov for den familiære støtte og omsorg, som plejefamilien kan give i kraft af de relationer, der allerede er blevet knyttet gennem anbringelsen.

Hvis den unge således ikke vurderes at kunne drage nytte af denne familiære omsorg efter sit fyldte 18. år, men vurderes at ville have mere gavn af at flytte i en anden boform, der i højere grad kan understøtte den unges særlige behov, er den unge således ikke omfattet af § 119, stk. 1.

Opretholdelsen af anbringelsen skal samlet set vurderes at være den bedste løsning for den unge.

At den unge eller den unges værge, hvis den unge har en værge, skal have samtykket til anbringelsen, medfører, at der alene er tale om en frivillig anbringelsesform. Hvis den unge eller dennes værge ikke ønsker at fortsætte anbringelsen, skal kommunen finde et andet tilbud til den unge.

Det skal så vidt muligt tilstræbes at få den unge til selv at træffe afgørelse om sin boligsituation.

Såfremt den unge ikke selv er i stand til at give udtryk for sit ønske, skal den unges værge samtykke for, at det er en frivillig anbringelse. Det er værgens ansvar at træffe en beslutning ud fra en vurdering af, hvad der er i den unges interesse. Da opretholdelse af anbringelse i plejefamilie efter § 119, stk. 1, er et frivilligt og midlertidigt ophold, vil magtanvendelsesreglerne ikke finde anvendelse.

75. Med § 119, stk. 2, skal støtten bidrage til en god overgang til voksenlivet og herunder have fokus på omsorg og forberedelse til den unges næste bolig.

Med bestemmelsen skal støtten i form af opretholdelse af anbringelse efter § 119, stk. 1, bidrage til en god overgang til voksenlivet, og herunder have fokus på omsorg og forberedelse til den unges næste bolig.

Opretholdelsen af anbringelsen skal ses i et udviklingsperspektiv, hvor den pågældende plejefamilie gennem familiær omsorg og nærvær støtter den unge i forberedelsen til voksenlivet.

Når et barn eller en ung anbringes i en plejefamilie, bliver der ofte knyttet tætte relationer, som kan være til gavn for den unge at fastholde i en overgangsfase, hvis den unge ikke er moden til at flytte hjemmefra som 18 årig. For disse unge er det en hjælp at blive i deres plejefamilies trygge og omsorgsfulde rammer et par år endnu og bruge den opbyggede familiære relation som en støtte i forbindelse med forberedelsen til deres voksentilværelse.

Med § 119, kan kommunen imødekomme den unges behov for støtte og omsorg i plejefamiliens trygge rammer og derigennem bidrage til en god overgang til voksentilværelsen, hvor den unge bl.a. forberedes til sin næste bolig.

Det kan f.eks. gøres ved at have samtaler med den unge om, hvad der kommer til at ændre sig, når den unge en dag flytter hjemmefra, hvordan relationen til plejefamilien bliver fremover, besøge det næste sted den unge skal bo m.v. Opretholdelse af anbringelsen vil ligeledes kunne være relevant for at sikre kontinuitet i forbindelse med væsentlige ændringer i den unges liv omkring det 18. år, herunder f.eks. ophør i specialskole, start på særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU), beskyttet beskæftigelse, aktivitets- og samværstilbud m.v. Ved sådanne skift kan det være en hjælp for den unge at bevare stabilitet i forhold til boligsituationen, således at der ikke sker for mange større skift på en gang.

76. Det fremgår af § 120, stk. 1, i barnets lov, at for unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 5 i denne lov eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet i en plejefamilie, jf. § 43, stk. 1, nr. 1-4, i denne lov, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om, at et døgnophold, jf. §§ 46 og 47 i denne lov, opretholdes.

77. Det fremgår af § 120, stk. 2, i barnets lov, at vurderes den unges plejefamilie ikke længere egnet som plejefamilie for den unge, kan kommunalbestyrelsen tilbyde den unge anbringelse i en anden plejefamilie, som den unge har en nær relation til og er tryk ved.

78. Med § 120, stk. 1, kan kommunen træffe afgørelse om, at unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er anbragt i en af de plejefamilietyper, der er nævnt i § 43, stk. 1, nr. 1-4, opretholde døgnopholdet i plejefamilien indtil den unges 23. år, jf. § 121.

Med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne forstås, at funktionsnedsættelsen vil medføre, at den unge vil være afhængig af massiv støtte i sin voksentilværelse og ikke forventes at kunne bo i selvstændig bolig, gennemføre en uddannelse eller opnå selvforsørgelse gennem et arbejde.

Afgørelsen skal træffes under hensyn til den unges eller den unges værges ønske og på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den unges støttebehov, plejefamiliens egnethed, og hvorvidt opretholdelsen af døgnopholdet i plejefamilien vil være den form for indsats, der bedst opfylder den unges behov for støtte i overgangen til voksentilværelsen.

Med behov for støtte forstås den unges behov for personlig pleje, omsorg og familiære relationer i hverdagen samt støtte af mere social karakter som f.eks. at tale om forhold i den unges dagligdag og tilværelse generelt og understøtte den unge i at kunne deltage i de aktiviteter og fællesskaber, som den unge ønsker.

79. Med § 120, stk. 2, kan kommunen tilbyde den unge anbringelse i en anden plejefamilie, som den unge har en nær relation til og er tryk ved, når det vurderes, at den unges plejefamilie ikke længere er egnet som plejefamilie for den pågældende unge.

Kommunen har mulighed for at tilbyde den unge døgnophold i en plejefamilie, som den unge har en nær relation til og er tryk ved, såfremt den unges hidtidige plejefamilie ikke længere vurderes egnet som plejefamilie for den pågældende unge.

Formålet hermed er at gøre det muligt for den unge i alderen 18 til 22 år med betydelig og varigt nedsat funktionsevne at blive boende i en plejefamilie og modtage den omsorg og tryghed, det kan give. For at bevare kontinuiteten for den unge vil det være vigtigt, at den eventuelle nye plejefamilie har et tæt forhold til den unge og er en familie, som den unge føler sig tryk ved. Det vil f.eks. kunne være familiemedlemmer, nære venner m.v.

80. Det fremgår § 121, stk. 1, i barnets lov, at opretholdelse af et døgnophold efter § 120 skal ophøre, når det ikke længere opfylder sit formål under hensyn til den unges behov for støtte, dog senest når den unge fylder 23 år.

81. Med § 121 skal tilbuddet om opretholdt anbringelse ophøre, når det ikke længere opfylder sit formål under hensyn til den unges behov for støtte, dog senest når den unge fylder 23 år. Såfremt det viser sig, at døgnopholdet ikke længere imødekommer den unges behov for støtte, eller den unge fylder 23 år, skal kommunen finde et andet tilbud til den unge.

Et opretholdt døgnophold i en plejefamilie efter § 120, stk. 1, skal eksempelvis ophøre, hvis den unge i stedet overgår til en indsats efter serviceloven, f.eks. ophold i botilbud efter servicelovens § 108, plejebolig, bofællesskab eller lignende.

Kapitel 3

Forberedelse af overgangen til voksenlivet for unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse

82. I dette kapitel beskrives reglerne om forberedelse af overgangen til voksenlivet for unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse.

83. Det fremgår af § 122, stk. 1, i barnets lov, at kommunalbestyrelsen, når en ung med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse, som modtager støtte efter denne lov, fylder 16 år, skal påbegynde forberedelsen af overgangen til voksenlivet.

84. Det fremgår af § 122, stk. 2, i barnets lov, at stk. 1, også finder anvendelse for unge, hvis forældremyndighedsindehavere modtager støtte efter denne lov alene med afsæt i den unges betydelig og varigt nedsatte fysiske eller psykiske funktionsevne eller indgribende kroniske eller langvarige lidelse.

85. Kommunen er med § 122, stk. 1, pålagt en forpligtelse til at igangsætte forberedelsen af overgangen til voksenlivet, når den unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse, som modtager støtte efter barnets lov, fylder 16 år, uanset hvilke bestemmelser i barnets lov.

Bestemmelsen omfatter unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse, som modtager støtte efter barnets lov.

Bestemmelsen indebærer ikke en selvstændig klageadgang, idet sådanne processkridt ikke bliver betragtet som egentlige afgørelser. Kommunens generelle forpligtelse til at efterleve lovgivningen og sikre en rettidig sagsbehandling gælder dog også bestemmelsen.

Kravet i § 122, stk. 1, om, at kommunen skal påbegynde forberedelsen, når den unge fylder 16 år, indebærer, at kommunen skal påbegynde forberedelsen så hurtigt som muligt efter den unges 16 års fødselsdag. Forberedelsen skal ses i sammenhæng med og bygge videre på de tidligere indsatser over for den unge og familien, herunder de eventuelle langsigtede forberedende og forebyggende forløb, som måtte være iværksat allerede i de tidlige barneår.

86. Med § 122, stk. 2, finder stk. 1 også anvendelse for unge, hvis forældremyndighedsindehavere modtager støtte efter denne lov alene med afsæt i den unges betydelige og varigt nedsatte fysiske eller psykiske funktionsevne eller indgribende kroniske eller langvarige lidelse.

En del af bestemmelserne i barnets lov, som skal sikre den nødvendige indsats og støtte til børn og unge under 18 år med betydelig og varig funktionsnedsættelse eller indgribende lidelse, bliver ikke givet til barnet eller den unge selv, men til forældremyndighedsindehaverne.

Det gælder indsatser til dækning af nødvendige merudgifter efter § 86 og indsatser til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter § 87.

§ 122, stk. 2, sikrer, at unge fra sådanne familier også bliver en del af målgruppen for bestemmelsen.

87. Det fremgår af § 123, stk. 1, i barnets lov, at forberedelsen efter § 122 skal være tværgående og helhedsorienteret og skal foregå i dialog med den unge og dennes forældre. Forberedelsen skal ikke være mere omfattende, end formålet i det enkelte tilfælde tilsiger.

88. Det fremgår af § 123, stk. 2, i barnets lov, at i forberedelsen efter stk. 1 og § 122 skal indgå overvejelser om følgende forhold vedrørende den unge:

- 1) Behov for indsats og støtte som følge af funktionsnedsættelsen eller lidelsen.
- 2) Uddannelse.

- 3) Beskæftigelse og forsørgelsesgrundlag.
- 4) Boligforhold.
- 5) Sociale forhold.
- 6) Øvrige relevante forhold.

89. Det fremgår af § 123, stk. 3, i barnets lov, at forberedelsen af overgangen efter stk. 1 skal være afsluttet, således at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om den fremtidige indsats og støtte, og således at denne kan iværksættes, umiddelbart efter, at den unge er fyldt 18 år.

90. § 123, stk. 1, sikrer, at forberedelsen til overgangen til voksenlivet er tværgående og helhedsorienteret, og at forberedelsen sker i dialog med den unge selv og dennes forældre.

Kravet om, at forberedelsen skal foregå i dialog med den unge og dennes forældre, sikrer, at både den unge og forældrene bliver inddraget og hørt i forbindelse med forberedelsen af den unges overgang til voksenlivet.

Omfanget af forberedelsen skal ikke være mere omfattende, end formålet i det enkelte tilfælde tilsiger og skal afspejle den enkelte unges ressourcer og behov og tage afsæt i en konkret og individuel vurdering af disse. Endvidere må forberedelsen, herunder dialogen med den unge og forældrene, ikke begrunde en udsættelse af et øjeblikkeligt behov for ændring af de allerede igangværende indsatser.

Forpligtelsen til dialog efter § 123, stk. 1, indebærer, at kommunen kort efter den unges 16 års fødselsdag skal kontakte den unge og dennes forældre med henblik på at påbegynde forberedelsen.

Forpligtelsen til at igangsætte forberedelsen af overgangen til voksenlivet, når den unge fylder 16 år, kan imødekommes via udfærdigelse af en ungeplan efter § 108.

Unge under 25 år er omfattet af lov om kommunal indsats for unge under 25 år. For unge med betydelig og varigt funktionsnedsættelse eller indgribende kroniske eller langvarige lidelse kan forpligtelsen til at igangsætte forberedelsen af overgangen til voksenlivet, når den unge fylder 16 år, helt eller delvist imødekommes via iværksættelse af initiativer i regi af den sammenhængende ungeindsats.

91. Med § 123, stk. 2, skal der i forberedelsen af overgangen til voksenlivet indgå overvejelser om: (1) den unges behov for indsats og støtte som følge af funktionsnedsættelsen eller den indgribende lidelse, (2) uddannelse, (3) beskæftigelse og forsørgelsesgrundlag, (4) boligforhold, (5) sociale forhold og (6) øvrige relevante forhold. Kommunen skal indgå i dialog med den unge og forældrene om overvejelserne om overgangen, herunder overvejelserne om de konkrete temaer.

Øvrige relevante forhold kan eksempelvis dreje sig om den unges netværk og relationer, fritidsliv og sundhedsmæssige forhold, som har betydning for den unges overgang til voksenlivet. Det er i den forbindelse eksempelvis relevant at overveje faktorer, der kan øge den enkelte unges oplevelse af livskvalitet og trivsel, herunder muligheden for at understøtte den unges interesser og netværk.

I det omfang det er relevant for den enkelte unge, kan det for eksempel overvejes at give eller henvise til støtte til at skabe eller fastholde sociale relationer og venskaber eller deltage i fritidsaktiviteter. Det kan endvidere overvejes, om det er relevant at give eller henvise til sundhedsmæssig vejledning, herunder vejledning om kost, motion eller seksualitet.

Herudover bør kommunen i forbindelse med forberedelsen tilbyde en drøftelse med den unge og forældrene om forældrenes eventuelle fremtidige rolle i den unges dialog med myndighederne. I denne sammenhæng er det relevant at orientere den unge og forældrene om reglerne vedrørende værgemål, fuldmagt og bisidder-rollen eller andre forhold, der findes relevante i det konkrete tilfælde.

Omfanget og tilrettelæggelsen af dialogen beror på de konkrete forhold samt på den unges og dennes families formåen/overskud til inddragelse og den unges og forældrenes egne ønsker om inddragelse. I dialogen bør kommunen blandt andet være opmærksom på vigtigheden af, at den unge selv bliver inddraget og hørt. Dette er ikke mindst væsentligt i familier, hvor der kan være uoverensstemmelse mellem forældrenes og den unges egne ønsker og vurderinger i forhold til den unges fremtid.

Idet overvejelserne omfatter forhold, som er reguleret efter forskellig lovgivning, kan der for den enkelte kommune være behov for, at forberedelsen varetages på tværs af kommunens forvaltninger og med inddragelse af personale med forskellige ekspertiseområder, kompetencer og fagligheder. Det forudsættes, at kommunen forholder sig til og eventuelt fastsætter nærmere interne retningslinjer og processer for tilrettelæggelsen på baggrund af forvaltningernes indretning.

De konkrete forhold, som er oplistet i § 123, stk. 2, skal altid overvejes i forbindelse med forberedelsen.

Forpligtelsen til at igangsætte forberedelsen af overgangen til voksenlivet, når den unge fylder 16 år, kan imødekommes via udfærdigelse af en ungeplan efter § 108. I givet fald er det væsentligt, at kommunen ved udfærdigelse af ungeplanen har overvejet alle relevante forhold i forbindelse med den unges overgang til voksenlivet i overensstemmelse med retningslinjerne i § 123, stk. 2.

92. Med § 123, stk. 3, skal forberedelsen af overgangen være afsluttet, så kommunen kan træffe afgørelse om den fremtidige indsats og støtte og så denne kan iværksættes, umiddelbart efter at den unge er fyldt 18 år.

Med bestemmelsen bliver kommunen pålagt at påse, at forberedelsen afsluttes i så god tid, at kommunen kan træffe afgørelse om den fremtidige indsats og støtte, og så denne kan iværksættes umiddelbart efter, den unge er fyldt 18 år.

Formålet med dette krav er at sikre en grundig og rettidig sagsbehandling som opfølgning på den forberedelse af overgangen til voksenlivet, som er iværksat i forbindelse med den unges 16 års fødselsdag. Ved at sikre dette kan kommunen forebygge, at den unge kommer til at stå uden støtte i en periode i forbindelse med overgangen til voksenlivet.

Den konkrete vurdering af, hvordan dette sikres i forhold til den enkelte unge, kan dog variere fra sag til sag, bl.a. afhængigt af, hvilken indsats og støtte der konkret skal træffes afgørelse om og iværksættes for den enkelte.

Eksempelvis bør kommunen typisk kunne træffe afgørelse om indsats og støtte i voksenlivet straks efter den unge er fyldt 18 år i de sager, hvor den unges hjælpebehov er enkelt og entydigt, eksempelvis fordi den unge alene har behov for fortsat at have adgang til et bestemt hjælpemiddel i voksenlivet, mens sagsbehandlingstiden må forventes at kunne være lidt længere i sager, hvor den unges behov er meget sammensatte og komplekse, og der derfor er behov for tilkendelse af indsatser og støtte efter en række forskellige bestemmelser i serviceloven og/eller anden lovgivning.

Vurderingen af, om der kan træffes afgørelse om indsatser og støtte ind i voksenlivet straks efter, den unge er fyldt 18 år, skal tage afsæt i dialogen med den unge og forældrene samt i de overvejelser og vurderinger, som kommunen har gennemført i forbindelse med den tværgående og helhedsorienterede forberedelse af overgangen. Forpligtelsen til, at kommunen kan træffe afgørelse, umiddelbart efter den

unge er fyldt 18 år, indebærer dog også, at sagsbehandlingen efter serviceloven og/eller anden lovgivning aldrig må tage længere tid, end det er nødvendigt for at sikre en korrekt afgørelse i den enkelte unges sag.

Social-, Bolig- og Ældreministeriet, den 30. januar 2024

DAVID RENE TRANEKÆR KLEMMENSEN

/ Astrid Leschly Holbøll